

KATYŇ

—

SKUTEČNOST

**Zvláštní komise pro zjištění a vyšetření okolností,
za kterých byli německými fašistickými vetřelci
postříleni v katyňském lese zajatí polští důstojníci**

ZPRÁVA ZVLÁŠTNÍ KOMISE PRO ZJIŠTĚNÍ A VYŠETŘENÍ OKOLNOSTI, ZA KTERÝCH BYLI NĚMECKÝMI FAŠISTICKÝMI VETŘELCI POSTŘÍLENI V KATYNSKEM LESE ZAJATÍ POLŠTÍ DŮSTOJNÍCI

Podle usnesení Mimořádné státní komise pro zjištění a vyšetření zločinů německých fašistických vetřelců a jejich společníků, byla vytvořena zvláštní komise pro zjištění a vyšetření okolností, za kterých byli německými fašistickými vetřelci postřeleni v katyňském lese, nedaleko Smolenska, zajatí polští důstojníci.

Komise se skládala: z člena Mimořádné státní komise — člena Akademie věd N. N. Burděnka, jakožto předsedy komise, člena Mimořádné státní komise — metropolity Nikolaje, předsedy Všeslovanského komitétu — generála-poručíka A. S. Gundorova, předsedy výkonného výboru Spolků Červeného kříže a Červeného půlměsíce — S. A. Kolesnikova, lidového komisaře osvěty RSFSR — člena Akademie věd V. P. Potěmkina, šéfa Hlavní vojenské sanitní správy Rudé armády — generála-plukovníka J. I. Smirnova a předsedy smolenského oblastního výkonného výboru sovětů — R. J. Mělnikova.

Komise k vyplnění uloženého úkolu povolala k účasti na svém šetření tyto soudní lékařské znalce: hlavního soudního lékařského znalce lidového komisariátu zdravotnictví SSSR — ředitele vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství V. J. Prozorovského, vedoucího oddělení soudního lékařství na II. moskevském lékařském ústavu — Mudra V. M. Smoljaninova, vedoucího vědeckého pracovníka Státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR — P. S. Semenovského, vedoucího vědeckého pracovníka Státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR — docenta M. D. Švajkovou a hlavního vojenského patologa na frontě — majora zdravotní služby profesora D. N. Vypopajeva.

Zvláštní komise měla k dispozici obsáhlý materiál, který vypracoval člen Mimořádné státní komise akademik N. N. Burděnko, jeho spolupracovníci a soudní lékařští znalci, kteří přibyli do Smolenska 23. září 1943, okamžitě po jeho osvobození a prostudovali předběžně a vyšetřili okolnosti všech zločinů, spáchaných Němci.

Zvláštní komise přezkoumala a zjistila na místě, že 15 km od Smolenska, směrem PO vitebské silnici, v obvodu Katyňského lesa, zvaném „Kozí hory“, 200 metru od silnice na jihozápad směrem k Dněpru, jsou hroby zajatých Poláků, postřelených německými okupanty.

Podle dispoice zvláštní komise, za přítomnosti všech členů zvláštní komise a soudních lékařských znalců, byly hroby otevřeny. V hrobech bylo nalezeno velké množství mrtvol v polských vojenských uniformách. Podle výpočtu soudních lékařských znalců je v hrobech celkem na 11.000 mrtvol.

Soudní lékařští znalci provedli podrobné ohledání exhumovaných mrtvol, jakož i prohlídku dokumentů a věcných důkazů, jež byly nalezeny u mrtvol a v hrobech.

Současně s otevřením hrobů a ohledáním mrtvol provedla zvláštní komise výslech svědků z řad místního obyvatelstva, jejichž výpověďmi se přesně zjišťuje doba a okolnosti zločinů, spáchaných německými okupanty.

Z výpovědí svědků vychází najevo toto:

KATYNSKÝ LES

Odedávna byl Katyňský les oblíbeným místem, kde obyvatelstvo Smolenska trávilo obvykle sváteční odpočinek. Lidé z okolí pásli v Katyňském lese dobytek a opatrovali si tam palivo. Neexistovaly žádné zákazy či omezení přístupu do Katyňského lesa.

Takový stav v Katyňském lese byl až do války. Ještě v létě 1941 byl v tomto lese průkopnický tábor Průmyslové pojišťovny, který byl zrušen teprve v červenci 1941.

Od obsazení Smolenska německými okupanty, zavládl v Katyňském lese jiný režim. Les střežily zesílené hlídky; na mnoha místech se objevily nápisy, které upozorňovaly, že ten, kdo vstoupí do lesa bez zvláštního povolení, bude na místě zastřelen.

Zvláště přísně byla střežena část Katyňského lesa, nazývaná „Kozí hory“, a též území na břehu Dněpru, kde ve vzdálenosti 700 metrů od nalezení hrobů polských válečných zajatců, bylo letovisko, ozdravovna smolenské správy lidového komisariátu vnitra. Po příchodu Němců se ubytovala v tomto domu německá instituce, která se nazývala: „Štáb 537, stavebního praporu“.

ZAJATÍ POLÁCI V OBVODU SMOLENSKA

Zvláštní komisí bylo zjištěno, že před obsazením Smolenska a západních okresů oblasti německými okupanty, pracovali na stavbě a upravování silnic polští váleční zajatci, důstojníci a vojáci. Zajatci byli umístěni ve třech táborech O. N. (Osobogo naznačeniija — zvláštního určení) a označených: č. 1. ON, č. 2. ON a č. 3. ON. Byly vzdáleny 25—45 km na západ od Smolenska.

Ze svědeckých výpovědí a dokumentárního materiálu vysvítá, že tyto tábory nemohly být v době zahájení válečných operací v důsledku vzniklé situace včas evakuovány, a všichni zajatí Poláci, jakož i část strážá a úředníků táborů padli do německého zajetí.

Bývalý náčelník tábora č. 1. O N, major státní bezpečnosti V. M. Větošnikov, vyslechnutý zvláštní komisí, vypověděl:

„Čekal jsem na rozkaz k likvidaci tábora, avšak spojení se Smolenskem bylo přerušeno. Vypravil jsem se tedy s několika úředníky do Smolenska, abych zjistil stav. Ve Smolensku byla napjatá situace. Požádal jsem přednostu dopravního oboru smolenského úseku západní dráhy soudruha Ivanova, aby opatřil nutný počet vagónů k odvezení zajatých Poláků z tábora. Odpověděl mně, že na vagóny nemohu spoléhat. Snažil jsem se též spojit s Moskvou, aby nám bylo povoleno jít pěšky, ale nepodařilo se mi to.“

Němci v té době již odřízli Smolensk od tábora. Co se stalo se zajatými Poláky a se stráží, která zůstala v táboře, nevím". Inženýr S. V. Ivanov, který v červenci 1941 zastupoval přednostu dopravního oddělení smolenského úseku západní dráhy, vypověděl před zvláštní komisí:

„Na mé oddělení docházely žádosti správy táborů pro polské válečné zajatce o opatření vagonů k odvezení Poláků. My jsme ale žádné vagony neměli. Kromě toho — poslat vagony po trati ke stanici Gusino, kde bylo nejvíce zajatých polských vojáků, jsme však stejně "nemohli, protože tato trať již byla ostřelována. Proto jsme nemohli vyhovět žádostem správy táborů. Tak se stalo, že zajatí Poláci zůstali ve smolenské oblasti".

Že zajatí Poláci zůstali v táborech ve smolenské oblasti, je potvrzováno výpověďmi četných svědků, kteří vidávali tyto Poláky v okolí Smolenska v prvních měsících okupace až do září 1941.

Svědčyně Sašněvová Marie Alexandrovna, učitelka na obecné škole ve vesnici Zeňkovo, vyličila zvláštní komisi případ, jak v srpnu 1941 poskytla ve svém domě ve vesnici Zeňkovo útočiště zajatému Polákovi, jenž uprchl z tábora.

„ . . . Polák byl v polské vojenské uniformě, kterou jsem ihned poznala, neboť v letech 1940—1941 jsem vidávala na silnici skupiny zajatých Poláků, kteří pod dohledem stráží prováděli na silnici nějaké práce... Polák vzbudil můj zájem, neboť jak jsem se dozvěděla, byl před svým povoláním k vojenské službě v Polsku učitelem na obecné škole. Jelikož jsem absolvovala odbornou pedagogickou školu a hodlala jsem se stát učitelkou, dala jsem se s ním do řeči. Vyprávěl mně, že absolvoval v Polsku učitelství, později učil v jakési vojenské škole a byl podporučíkem v záloze. Na začátku válečných akcí Polska s Německem byl povolán k aktivní službě, byl v Brest-Litovsku, kde byl zajat jednotkami Rudé armády ... Přes rok byl v táboře u Smolenska.

Když přišli Němci, obsadili polský tábor a zavedli v něm krutý režim. Němci nepovažovali Poláky za lidi, všemožně je utlačovali a týrali. Byly případy, že Poláci byli pro nic a za nic zastřeleni. Tehdy se rozhodl utéci. Když vyprávěl o sobě, zmínil se, že také jeho žena je učitelkou, že má doma dva bratry a dvě sestry..."

Když druhého dne odcházel, řekl při loučení své jméno, které si Sašněvová zapsala v knize. V knize „Praktické práce z přírodopisu" od Jagodovského, kterou Sašněvová předložila zvláštní komisí, je na poslední stránce poznámka:

„Lojek Josef a Zof ja. Město Mamosč, ulica Ogradowa, č. 25".

V seznamech, které Němci uveřejnili, je pod č. 3.796 uveden Lojek Józef, poručík, jako zastřelený na „Kozích horách" v Katyňském lese na jaře 1940. .

Podle německé zprávy byl tehdy Lojek Józef zastřelen — rok před tím, než jej poznala svědkyně Sašněvová.

Svědék N. V. Danilenkov, rolník z kolchozu „Krásnaja Zarja", při Katyňském vesnickém sovětu, vypověděl:

„V roce 1941, v srpnu až v září, kdy přišli Němci, vidával jsem Poláky, kteří pracovali na silnici ve skupinách po 15—20 lidech".

Ve stejném smyslu vypovídali: Soldatěnkov — bývalý starosta vesnice Borok, A. S. Kolačev — smolenský lékař, A. P. Ogloblin — kněz, T. I. Sergejev — traťmistr, P. A. Smirjagin — inženýr, A. M. Moskevská — smolenská občanka, A. M. Alexejev — předseda kolchozu vesnice Borokyk, J. V. Kuvec, — vodárenský technik, V. P. Gorodecký — duchovní, A. T. Bazekinová — účetní J. N. Větrovová — učitelka, I. V. Savvatějev, výpravčí na stanici Gnězdovo a j.

RAZIE NA POLSKÉ VÁLEČNÉ ZAJATCE.

Že zajatí Poláci byli v smolenských okresech ještě na podzim 1941, je potvrzováno též skutečností, že Němci prováděli četné razie na tyto zajatce, uprchlé z táborů.

Svědék I. M. Kartoškin, tesař, vypověděl:

„Zajaté Poláky hledali Němci na podzim 1941 nejen v lesích, nýbrž byla povolávána na pomoc i policie k nočním prohlídkám vesnic."

"Bývalý starosta vesnice Novyje Bateky — M. D. Zacharov, vypověděl, že na podzim 1941 Němci usilovně* „pročesávali" vesnice a lesy v honbě za polskými zajatci.

Svědék N. V. Danilenkov, rolník z kolchozu „Krásnaja Zarja", vypověděl :

„U nás byly prováděny zvláštní razie na zajaté Poláky, kteří utekli stráží. Takové prohlídky byly v mém domě dvakrát nebo třikrát. Po jedné prohlídce jsem se zeptal starosty Sergejeva Konstantina, koho hledají v naší vesnici. Sergejev mi řekl, že z německého velitelství přišel rozkaz, aby ve všech domech bez výjimky byly provedeny prohlídky, protože prý se v naší vsi skrývají zajatí Poláci, kteří uprchlí z tábora. Po nějaké době prohlídky přestaly". Svědek T. J. Faktov, kolchozník vypověděl:

„Razie na zajaté Poláky byly prováděny několikrát. Bylo to v srpnu až v září 1941. Pak tyto razie přestaly a více nikdo polské válečné zajatce neviděl."

POSTŘÍLENÍ ZAJATÝCH POLÁKŮ

Výše uvedený „štáb 537, stavebního praporu", ubytovaný (se v domě na „Kozích Horách", neprováděl žádné stavební práce. Jeho činnost byla chována v přísné tajnosti.

? Čím se tento štáb zabýval ve skutečnosti, dokázali četní svědci, mezi nimi též svědkyně Alexejevova A. M., Michajlová O. A, a Konachovská Z. PM — vesměs bydlící ve vsi Boroky, Katyňský vesnický sovět. Tyto ženy, na rozkaz německého velení osady Katyň, poslal starosta obce Boroky — Soldatěnkov V. I. k obsluze mužstva „štábu" v uvedeném dome.

Když přišly na „Kozí Hory", překládal jim oznámil řadu zákazů: nevzdalovat se vůbec od domu a nechodit do lesa, nevcházet bez vyzvání a bez doprovodu německých vojáků do pokojů domu, nezůstávat v místě přes noc. Přicházet do práce a odcházet směly jen přísně vymezenou cestou a jen v doprovodu vojáků.

Tento zákaz oznámil Alexejevové, Michajlové a Konachovské prostřednictvím překladatele osobně velitel německého úřadu obrstlajtnant Arbes, který je proto, každou zvlášť vyzval k sobě

Pokud jde o složení „štábu“, Alexejevova A. M. vypověděla:

„V domu na „Kozích Horách“ bylo stále kolem 30 Němců; velitelem byl oberstlajtnant Arnes, jeho pobočníkem oberlajtnant Rext. Byl tam také lajtnant Hott, strážmistr Lummert, poddůstojník intendatury Rose, jeho pomocník Isicke, oberfeldvebl Grenewski, který měl na starosti elektrárnu, desátník fotograf, jehož jméno si nepamatuji, pak překladatel — Němec z Povolží, který se, myslím, jmenoval Johann, ale my jsme mu říkaly Ivan, kuchař Gustav a ještě jiní, jejichž jména a příjmení neznám“. Brzy po té co nastoupily práci, Alexejevova, Michajlová a Konachovská zpozorovaly, že se v domě „děje cosi nekalého“. Alexejevova vypověděla:

„ . . . Překladatel Johann nás Arbesovým jménem několikrát upozornil, že musíme „držet jazyk za zuby“ a nežvanit o tom, co v domě vidíme a slyšíme. Mimo to jsem se podle celé řady okolností dohadovala, že Němci provádějí v domě cosi nekalého . . .

Koncem srpna a skoro celé září roku 1941 přijíždělo k domu na „Kozích Horách“ denně několik nákladních aut.

Zpočátku jsem tomu nevěnovala pozornost, ale pak jsem si povšimla, že pokaždé, když na území našeho domu přijížděla tato auta, zastavovala se tak na půl hodiny, a někdy na celou hodinu, kdesi na cestě vedoucí od silnice k našemu domu.

To jsem usoudila z toho, že hluk motorů krátce po příjezdu aut na území ozdravovny umlkal. Jakmile utichl hluk motorů, bylo slyšet střílelem. Rány padaly jedna za druhou, v krátkých, ale přibližně stejných intervalech. Potom střelba přestala a auta přijížděla k našemu domu.

Z aut vycházeli němečtí vojáci a poddůstojníci. Vždy hlučně rozprávěli a hned se šli koupat do lázní. Potom začínala pitka. V lázních se v takových dnech vždy topilo.

Ve dnech, kdy přijížděla auta, přicházeli do ozdravovny také jiní vojáci od nějakého druhého německého oddílu. Pro tyto vojáky se stavěly postele do místnosti kasina, které bylo v jednom sále domu. V takových, dnech se v kuchyni připravovalo velmi mnoho jídla a podávala se na stůl dvojnásobná dávka lihových nápojů.

Vždycky krátce po příjezdu aut odešli tito vojáci s puškami do lesa. Šli zřejmě na místo, kde stála auta, protože se za půl hodiny nebo za hodinu vraceli v autech s vojáky, kteří v našem domu bydleli stále.

Jistě bych si toho nepovšimla, a nevěnovala pozornost tomu, jak umlká a obnovuje se hluk na území ozdravovny, kdyby nás, mne, Konachovskou a Michajlovou, pokaždé když přijížděla auta, nezaháněli do kuchyně, jestliže jsme v té době byly na dvoře, anebo nám nezakazovali vycházet z kuchyně, když jsme byly v kuchyni.

Tato okolnost, a také to, že jsem několikrát zahlédla čerstvou krev na uniformách dvou svobodníků, přiměla mne k tomu, abych pozorněji sledovala co se děje v domě. Tu jsem si povšimla podivných přestávek v jízdě aut a jejich zastávek v lese. Zpozorovala jsem také, že stopy krve byly Vždy na uniformách těchž lidí, dvou svobodníků. Jeden z nich byl vysoký, zrzavý, a druhý — střední postavy, blondák.

Ze všeho toho jsem usoudila, že Němci přivázeli k našemu domu lidi a stříleli je. Dokonce jsem tušila, kde se tak přibližně děje, protože, když jsem přicházela a odcházela z domu. pozorovala jsem nedaleko od cesty na několik místech čerstvě naházenou zem. Místo s touto čerstvou hlínou bylo den ze dne větší. Po čase se neodlišovalo od okolí“.

Na otázku zvláštní komise, kdo byl popraven v lese u ozdravovny, Alexejevová odpověděla, že byli stříleni zajatí Poláci.

„Byly dny, kdy auta nepřijížděla a vojáci přece odcházeli do lesa a odtud byly slyšet časté jednotlivé výstřely. Po návratu šli vojáci vždy do lázní, a potom byla pitka.

Stal se také takový případ:

Zdržela jsem se jednou v domu trochu déle než obvykle. Michajlová a Konachovská již odešly. Ještě jsem nebyla hotova s prací, k vůli které jsem zůstala, když náhle přišel voják, a řekl, že mohu jít domů. Prý to nařídil Rose. Pak mne tento voják doprovodil k silnici.

Došla jsem po silnici k zatáčce, tak 150—200 metrů od domu, a vidím, jak po silnici jde skupina zajatých Poláků, asi 30 lidí, provázená silnou stráží Němců.

Že to byli Poláci, jsem poznala proto, že ještě před vypuknutím války, a pak nějakou dobu po příchodu Němců, jsem vídala na silnici zajaté Poláky, ve stejné uniformě, s jejich zvláštními čtyřrohými čepicemi. -

Zastavila jsem se na mezi, abych viděla kam je vedou, a uviděla jsem, jak zahrnuli u zatáčky k našemu domu. Protože již v té době jsem pozorně sledovala všechno, co se v domě dělo, začalo mne to zajímat. Vrátila jsem se po silnici trochu zpět, schovala v křoví u cesty a čekala. Tak za 20—30 minut jsem zaslechla ty zvláštní, mně známé ojedinelé výstřely.

Tu mně bylo všechno jasné, a šla jsem rychle domů.

Z tohoto případu jsem usoudila dále, že Němci zabíjeli Poláky nejen ve dne, když jsme pracovaly v domě, ale také v noci, za naší nepřítomnosti. Věc byla pro mne tehdy jasná také proto, když jsem si vzpomněla na případy, kdy všichni důstojníci a vojáci, bydlící v domě, vstávali, kromě stráží, pozdě, i ve 12 hodin v poledne.

Několikrát jsme pak podle napětí, které nastalo v domě, usoudily, že na „Kozí Hory“ přivedli Poláky.

Tu všichni důstojníci odcházeli z domu, doma zůstávalo jen několik stráží, a strážmistr stále kontroloval stráže telefonicky ...“ Michajlová O. A. vypověděla:

„V září 1941 se v lese zvaném „Kozí Hory“, velmi často rozléhala střelba. Zpočátku jsem nevěnovala pozornost nákladním autům, která přijížděla k našemu domu. Auta byla zelená, přikrytá se stran i nahore, a vždycky s nimi přijížděli důstojníci. Pak jsem zpozorovala, že tato auta nikdy nezajíždějí do naší garáže, a nikdy není z nich nic skládáno. Přijížděla velmi často, zvláště v září 1941.

Mezi poddůstojníky, kteří vždy seděli vedle šoféra, jsem vídala jednoho vysokého, bledého, zrzavého. Když auta přijela k našemu domu, všichni poddůstojníci, jako na povel, šli hned do lázní a dlouho se tam myli. A potom se v domě pilo.

Jednou tento vysoký, zrzavý Němec zašel do kuchyně a chtěl pít. Když pil ze sklenice vodu, zahlédla jsem krev na manžetě pravého rukávu jeho blůzy“.

O. A. Michajlová a Z. P. Konachovská jednou viděly, jak byli odvedeni k zastřelení dva zajatí Poláci, kteří zřejmě Němcům utekli a byli potom dopadeni.

Michajlová o tom vypověděla:

„Jednou, když jsem jako obvykle pracovala s Konachovskou v kuchyni, jsem zaslechla nedaleko domu křik. Když jsme vyšly ze dveří, uviděly jsme dva zajaté Poláky, obklopené německými vojáky, kteří něco vysvětlovali poddůstojníkovi Roselu. Potom k nim přišel oberstlajtnant Arnes a něco řekl Roselu. Schovaly jsme se, neboť jsme se bály, že nás Rose za zvědavost zbije. Přesto však nás zpozorovali, a mechanik Gliněvský, na Roseho pokyn, nás zahnal do kuchyně, a Poláky odvedl opodál domu. Za chvíli jsme slyšely výstřely. Němečtí důstojníci a poddůstojník Rose, kteří se brzy vrátili, živě spolu rozmlouvali. Vyšly jsme s Konachovskou ven, abychom zjistily, co udělali Němci s chycenými Poláky. Současně s námi vyšel hlavním vchodem domu Arnesův pobočník, a zeptal se něco německy Roseho, který na to odpověděl, rovněž německy, slovy: ‚Všechno je v pořádku‘. Těmto slovům jsem rozuměla, protože jich Němci užívali často v rozmluvách mezi sebou. Ze všeho, co se stalo, jsem si domyslíla, že oba Poláci byli zastřeleni“.

Shodně o tomto případě vypověděla i Z. P. Konachovská. Alexejevová, Michalovská a Konachovská byly událostmi, k nimž docházelo v domě, tak postrašeny, že se rozhodly pod nějakou vhodnou záminkou zanechat práce v tomto domě. Využily toho, že jim byl začátkem ledna 1942 snížen plat s 9 marek na 3 marky měsíčně, a na návrh Michajlové nepřišly jednou do práce. Týž večer za nimi přijeli autem, odvezli je do domu, a za trest posadili do temnice — Michajlovou na 8 dní, Alexejevovou a Konachovskou na 3 dny. Když si odseděly tento trest, byly všechny z práce propuštěny.

Po celou dobu svého zaměstnání v domě se Alexejevová, Michajlová a Konachovská bály promluvit mezi sebou o tom, co se v místě dělo. Teprve, když byly zatčeny a seděly v temnici, rozhovořily se v noci o tom mezi sebou.

Michajlová při výslechu 24. prosince 1943 vypověděla:

„Tam jsme se po prvé otevřeně rozhovořily o tom, co se děje

v domě. Vypravovala jsem všechno, co jsem věděla, a ukázalo se,

že také Konachovská a Alexejevová znají všechny tyto události, ale stejně jako já, se bály o tom mluvit. Tehdy jsem se také dověděla, že Němci popravovali na „Kozích Horách“ výslovně polské zajatce, neboť Alexejevová vyprávěla, jak jednou na podzim 1941 šla z práce a viděla, jak Němci odvádějí do lesa na „Kozích Horách“ velkou skupinu zajatých Poláků, a pak zaslechla z toho místa střelbu“. Podobně o událostech vypovídala Alexejevová a Konachovská. Když si Alexejevová, Michajlová a Konachovská vzájemně vylíčili své pozorování, došli k pevnému přesvědčení, že Němci prováděli v srpnu a září 1941 na „Kozích Horách“ hromadné popravy zajatých Poláků.

Výpovědi Alexejevové potvrzuje výpověď jejího otce — Alexejeva Michajla, jemuž dcera ještě v době, kdy pracovala v onom domě, na podzim 1941, vyprávěla o tom, co tam dělají Němci.

„Dlouho mě nic neřikala, — vypověděl Alexejev Michajl. — Jen když přicházivala domů, stěžovala si, jaké je to strašné pracovat v tom domě, a že neví, co dělat, aby se tam odtud dostala. Když jsem se jí ptal, proč je to strašné, říkala jen, že se v lese často střílí. Když jednou přišla domů, sdělila mi jako tajemství, že Němci popravují na „Kozích Horách“ Poláky. Když jsem dceru vyslechl, přísně jsem jí přikázal, aby nikomu jinému o tom nevyprávěla, nebo se to Němci dozvědí, a bude trpět celá naše rodina.“ O tom, že na „Kozí Hory“ byli přiváděni Poláci, v nevelkých skupinách o 20—30 lidech, v doprovodu 5-7 německých vojáků, vypověděli i jiní svědci, vylíčení zvláštní komisí:

Kiselev P. G. — rolník ze samoty na „Kozích Horách“, Krivozercov M. G. — tesař na stanici Kra^YJ Ttrn [^]7 katyngiréTn Jfⁱ Tvannv S. V. — bývalý přednosta stanice Gněždovo v obvodu Katyňského lesa. Savvatěv I. V. — výpravčí na téže stanici, Alexejev M. A. — předseda kolchozu ze vsi Boroky, Ogloblin A. P. — kněz kuprinského kostela a j. Tito svědci slyšeli též výstřely, ozývající se z lesa na „Kozích Horách“.

Velmi důležité pro vyjasnění toho, co se na podzim roku 1941 dělo v domě na „Kozích Horách“, jsou výpovědi Bazilevského B. V., profesora astronomie, ředitele observatoře ve Smolensku.

Profesora Bazilevského Němci hned první den po okupaci Smolenska jmenovali, proti jeho vůli, náměstkem náčelníka města (starosty), a náčelníkem města jmenovali advokáta B. G. Meňšagina, který pak s nimi odešel, zrádce, který požíval zvláštní důvěry německého vedení, zvláště velitele Smolenska von Schwetze.

Počátkem září 1941 Bazilevský požádal Meňšagina, aby se přimluvil u velitele von Schwetze za osvobození učitele Žigliňského ze zajateckého tábora č. 126. Meňšagin, plně tuto prosbu, obrátil se k von Schwetzovi, a pak sdělil Pazilevskému, že jeho prosbě nemůže být vyhověno, protože, podle slov von Schwetze — „přišla směrnice z Berlína, nařizující, aby vůči válečným zajatcům byl důsledně uplatňován co nejtvrďší režim, a nebyla dopuštěna žádná shovívavost v této otázce“.

„Namítl jsem mimovolně, — vypověděl Bazilevský: — „Co může být tvrdšího, než režim existující v táboře?“ Meňšagin se na mne divně podíval, a nakloniv se ke mně, tiše odpověděl: „Máte možná pravdu. Rusové budou alespoň umírat sami, ale zajaté Poláky je uloženo prostě vyhladit“.

„Jak to? Jak tomu mám rozumět?“ — zvolal jsem. „Je to třeba chápat doslova. Je taková směrnice z Berlína, — odpověděl Meňšagin, a hned mně připomněl: Pro všechno svaté, nikomu o tom neříkejte ...“

„Dva týdny po uvedeném rozhovoru s Meňšaginem, když jsem byl u něho znovu na audienci, neudržel jsem se, a zeptal se: „Co je slyšet o Polácích?“ Meňšagin chvíli otálel, ale potom přece jen odpověděl: „Ti jsou již vyřizeni. Von Schwetz mně řekl, že byli postřeleni, kdesi nedaleko Smolenska“.

Když Meňšagin viděl můj zmatek, upozornil mne znovu, že je třeba chovat tuto věc v nej přísnější tajnosti, a pak mně začal objasňovat „linii“ postupu Němců v této otázce. Řekl, že popravení Poláků je článkem v celém řetězu protipolské politiky Německa, která se zostříla zejména v souvislosti s uzavřením rusko-polské smlouvy“.

Bazilevský pak vylíčil zvláštní obsah svého rozhovoru se sonder-führerem 7. oddělení německého velitelství Hirschfeldem — pobaltským Němcem, dobře mluvícím rusky.

„Hirschfeld mně s cynickou otevřeností prohlásil, že je historicky dokázána špatnost Poláků a jejich méněcennost, a proto zmenšení počtu polského obyvatelstva bude k prospěchu, a bude tak možno rozšířit životní prostor Německa. V této souvislosti Hirschfeld vychloubavě vyprávěl, že v Polsku nezůstala vůbec žádná inteligence, protože byla oběšena, postřílena nebo zavřena do táborů“.

Výpovědi Bazilevského potvrdil za výslechu před zvláštní komisí I. J. Jefimov, profesor fyziky, kterému hned tehdy, na podzim 1941, vyprávěl Bazilevský o své rozmluvě s Meňšaginem.

Dokumentárním potvrzením výpovědi Bazilevského a Jefimova jsou vlastnoruční zápisky Meňšaginovy, které si učinil ve svém notesu. Tento zápisník, o 17 neplných stránkách, byl nalezen v aktech městské správy Smolenska po osvobození města Rudou armádou.

To, že zápisník patřil Meňšaginovi, a že jde o jeho rukopis, je ověřeno jak výpověďmi Bazilevského, dobře znajícího Meňšaginův rukopis, tak i grafologickým odborným posudkem.

Soudě podle dat, uvedených v zápisníku, týká se jeho obsah období od prvních dnů srpna 1941 až do listopadu téhož roku.

Mezi různými poznámkami o hospodářských záležitostech (o dříví, elektrickém proudu, obchodu a pod.) jsou četné zápisy, které si Meňšagin poznamenal, zřejmě aby je nezapomněl, jako na př. pokyny německého velitelství města Smolenska.

Z těchto záznamů je dostatečně jasný okruh otázek, kterými se zabývala správa města, jako orgán vykonávající všechny pokyny německého velení. Na prvních třech stránkách zápisníku je podrobně popsán řád organizace židovského „gheta“ a systém persekuce uplatňovaný vůči Židům.

Na 10. stránce, datované 15. srpna 1941, je napsáno:

„Všechny uprchlé polské zajatce pochytat a dopravit na velitelství“.

Na 15. stránce je (bez data) zapsáno:

„Rozšiřují-li se mezi obyvatelstvem pověsti o postřílení polských zajatců na „Kozích Horách“ (Umnovovi)“.

Z prvé poznámky vysvítá, za prvé, že zajatí Poláci byli ještě 15. srpna 1941 v obvodu Smolenska, a za druhé, že byli německými úřady zatýkáni.

Druhá poznámka svědčí o tom, že německé velení, znepokojené tím, že pověsti o spáchaném jimi zločinu se mohou rozšířit mezi obyvatelstvem, speciálně nařídilo zjistit, není-li tomu tak.

Umnov, o němž je zmínka v poznámce, byl v prvních měsících okupace Smolensku velitelem ruské policie v městě.

VZNIK NĚMECKÉ PROVOKACE

V zimě 1942/43 se všeobecná válečná situace ostře změnila k neprospěchu Němců. Válečná moc Sovětského svazu stále rostla, jednota SSSR se spojenci sílila. Němci se rozhodli sáhnout k provokaci. K tomu účelu využili zločinů, které sami spáchali v Katyňském lese a nařkli z nich orgány sovětské moci. Tímto manévrem hodlali vyvolat rozmlíšku mezi Rusy a Poláky a zastřít stopy svých zločinů.

Duchovní z vesnice Kuprino ve smolenském okrese A. P. Ogloblin, vypověděl:

„ . . . Po stalingradských událostech, kdy mezi Němci zavládla nejistota, zosnovali tento případ. Mezi obyvatelstvem se říkalo, že „Němci si napravují reputaci“.

Němci, když začali připravovat katyňskou provokaci, v první řadě počali hledat „svědky“, kteří by se dali přemluvit, podplatit nebo zastrašit vyhrůžkami, a vypovídali by tak, jak bylo Němcům třeba.

Vyhledli si rolníka Kiseleva Parfěna Gavriloviče, nar. r. 1870, bydlícího na „Kozích horách“ ve svém domku, na samotě, v blízkosti ozdravovny.

Již koncem roku 1942 si Kiseleva povolali na Gestapo, a tam, hrozíce mu zastřelením, na něm žádali, aby falešně dosvědčil, že je mu známo, jak na jaře 1940 bolševici v letní ozdravovně správy lidového komisariátu vnitra na „Kozích horách“ postříleli zajaté Poláky.

Kiselev o tom vypověděl:

„Na podzim 1942 přišli za mnou dva policisté, a nařídili mi, abych se dostavil na Gestapo na stanici Gnězdovo. Šel jsem tam téhož dne. Gestapo bylo v dvoupatrovém domě vedle železniční stanice. V místnosti, kam jsem vešel, byl německý důstojník a překladatel. Německý důstojník se mne prostřednictvím překladatele vyptával, jak dlouho žiji v tomto okrese, jaké mám zaměstnání a jaké jsou mé majetkové poměry.

Řekl jsem, že žiji od roku 1917 na samotě v obvodu „Kozích hor“ a pracuji na svém hospodářství. O svých majetkových poměrech jsem řekl, že bývají těžkosti, protože už jsem starý a syny mám na vojně.

Po krátké rozmluvě v tomto smyslu důstojník řekl, že prý v Katyňském lese, v obvodu „Kozích hor“, podle informací Gestapa, postříleli lidé z NKVD (lidového komisariátu vnitra) r. 1940 polské důstojníky, a zeptal se mne, co mohu v téhle věci dosvědčit. Odpověděl jsem, že jsem nikdy vůbec neslyšel, že by lidový komisariát vnitra prováděl popravy zastřelením na „Kozích horách“, a vysvětlil jsem důstojníkovi, že je to sotva možné, protože „Kozí hory“ jsou naprosto přístupné místo, kde je stále plno lidí, a kdyby se tam prováděly popravy, vědělo by o tom všechno obyvatelstvo okolních vesnic.

Důstojník řekl, že přesto musím učinit takovou výpověď, neboť prý se tak dělo. Za takovou výpověď mi slíbil velkou odměnu.

Řekl jsem důstojníkovi znovu, že o popravách nic nevím, a že se to před válkou v našem kraji vůbec nemohlo stát. Důstojník ale přesto úplně naléhal, abych učinil lživou výpověď.

Tohle byla první rozmluva. Po druhé mne zavolali na Gestapo až v únoru 1943. To už mi bylo známo, že na Gestapo byli zavoláni i jiní lidé z okolních vesnic, a že také od nich žádali takové výpovědi jako ode mne.

Na Gestapu byl týž důstojník a překladatel jako při prvním výslechu. Znovu ode mne žádali, abych učinil výpověď, že jsem byl v roce 1940 očitým svědkem, když lidé od NKVD postříleli polské důstojníky. Řekl jsem znovu důstojníkovi Gestapa, že je to lež, neboť před válkou jsem o žádných popravách nic neslyšel, a že falešně nic vypovídat nebudu. Překladatel mne však neposlouchal, vzal se stolu už napsaný protokol, a přečetl mi jej. Říkalo se v něm, že já, Kiselev, bytem na samotě v obvodu „Kozích hor“, jsem v roce 1940 viděl, jak lidé od lidového komisariátu vnitra stříleli polské důstojníky. Když překladatel tento protokol přečetl, vyzval mne, abych věc podepsal. Odepřel jsem. Překladatel mne k tomu počal donucovat silou: nadával mně, vyhrožoval. Ke konci prohlásil: — „Buď ihned podepíšete, nebo vás zničíme. Vyberte si!“

Zalekl jsem se výhrůžek a podepsal jsem protokol. Myslel jsem, že celá věc je tím skončena". *

Později, když Němci uspořádali zájezdy různých „delegací“ ke katyňským hrobům, byl Kiselev donucen učinit výpověď před přibývší „polskou delegací“.

Kiselev, který však zapomněl obsah protokolu, podepsaný jím na Gestapu, se mátl, a ke konci odepřel mluvit.

Gestapo po té Kiseleva zatkl. Půldruhého měsíce byl nelítostně zbijen. Tak znovu dosáhli, že dal souhlas k „veřejnému projevu“. O tom Kiselev vypověděl:

„Ve skutečnosti to dopadlo jinak.

Na jaře 1943 Němci oznámili, že objevili v Katyňském lese v obvodě „Kozích hor“ hroby polských důstojníků, kteří prý byli v roce 1940 postříleni orgány lidového komisariátu vnitra.

Brzy na to přišel ke mně do domu překladatel Gestapa a vedl mne do lesa, do obvodu „Kozích hor“.

Když jsme vyšli z domu a šli sami dva, překladatel mne upozornil, že teď musím před lidmi v lese všechno vyličit, přesně tak, jak to bylo napsáno v protokolu, který jsem podepsal na Gestapu.

Když jsme přišli do lesa, uviděl jsem rozkopané hroby, a u nich skupinu neznámých mně osob. Překladatel mně řekl, že to jsou „polští delegáti“, kteří přijeli, aby si prohlédli hroby.

Když jsme došli k hrobům, „delegáti“, mluvící rusky, se mne vyptávali, jak to bylo při postřelení Poláků. Protože ale od doby, kdy jsem byl na Gestapu, uplynul více než měsíc, zapomněl jsem všechno, co bylo v dokumentu, který jsem podepsal, zaplétal jsem se a na konec jsem řekl, že o zastřelení polských důstojníků nevím nic.

Německý důstojník se velmi rozzlobil. Překladatel mne pak hrubě odtáhl od „delegace“ a zahnal pryč.

Druhého dne ráno přijelo k mému stavení auto s důstojníkem Gestapa. Důstojník mne vyhledal na dvoře, a řekl, že jsem zatčen. Posadil mne do auta a odvezl do smolenského vězení . . .

Ve vězení jsem byl mnohokrát předvolán k výslechu, kde jsem však byl více bit, než vyslýchán. Když mne po prvé předvedli, silně mne zbili, nadávali mně. Říkali, že jsem je podvedl. Pak mne zas odvedli do cely.

Když jsem byl předvolán podruhé, řekli mně, že musím veřejně říkat, že jsem byl očitým svědkem toho, když bolševici postříleli polské důstojníky, a že do té doby, dokud se Gestapo nepřesvědčí, že to budu dělat svědomitě, mne z vězení nepustí. Prohlásil jsem důstojníkovi, že raději budu sedět ve vězení, než říkat lidem do očí lež. Potom jsem byl silně zbit.

Takových výslechů provázených bitím, bylo několik. Ze všeho jsem úplně zeslábl, počal jsem špatně slyšet a nemohl jsem vládnout pravou rukou.

Asi tak za měsíc po zatčení mne německý důstojník předvolal, a řekl:

„Tak vidíte, Kiseleve, co způsobila -vaše tvrdohlavost. Rozhodli jsme se, že vás popravíme. Ráno vás odvezeme do katyňského lesa a pověsíme“.

Prosil jsem důstojníka, aby to nedělal, dokazoval jsem - mu, že se nehodím k úloze „očitého svědka“ popravě, protože vůbec neumím lhát a znovu něco popletu. Důstojník trval na svém. Za několik minut vešli do kabinetu vojáci a počali mne bít gumovými obuškami.

Nevydržel jsem bití a mučení, a řekl jsem, že tedy budu před lidmi říkat výmysly o tom, jak Poláky postříleli bolševici. Po té jsem byl propuštěn z vězení, s podmínkou, že na první zavolání Němců budu mluvit před „delegacemi“ v Katyňském lese . . .

Vždycky, než jsem byl odveden do lesa k vykopaným hrobům, přišel za mnou překladatel, vyvolal mne na dvůr, odvedl stranou, aby nikdo nic neslyšel, a půl hodiny jsem se musel učit nazpaměť všechno, co bude třeba říkat o tom, jak v roce 1940 lidé z NKVD postříleli polské důstojníky.

Pamatuji si, že překladatel mi říkal asi tohle: „Bydlím na samotě v obvodu „Kozích hor“, nedaleko ozdravovny NKVD. Na jaře roku 1940 jsem viděl, jak přivázeli do lesa Poláky, a za nocí je stříleli“. A rozhodně bylo třeba doslovně říci, že je to dílo NKVD (lidového komisariátu vnitra)“.

Když jsem se pak naučil, co mi říkal překladatel, odváděl mne do lesa k rozkopaným hrobům, a na jeho pokyn jsem musel všechno opakovat před přítomnými „delegacemi“. To, co jsem vyprávěl, přísně kontroloval, a rozhovor řídil překladatel Gestapa.

Když jsem jednou mluvil před jakousi „delegací“, někdo se mne zeptal: „Viděl jste osobně tyto Poláky před tím, než je bolševici postříleli? Nebyl jsem na takovou otázku připraven, a odpověděl jsem, jak tomu opravdu bylo: že jsem vidal polské válečné zajatce před tím, než začala válka, když pracovali na cestách. Tenkrát mne překladatel hrubě odtáhl na stranu a poslal rychle domů.

Uvěřte mně, prosím vás, že jsem měl po celou dobu výčitky svědomí, protože jsem věděl, že ve skutečnosti polské důstojníky postříleli Němci v roce 1941, ale nevěděl jsem, co si mám počít, protože jsem byl v ustavičném strachu, že budu znovu zatčen a mučen“.

Výpovědi P. G. Kiselevá o jeho předvolání na Gestapo, o pozdějším zatčení a zbijení potvrzuje jeho žena Axina Kiselevá, narozená 1870, společně s ním bydlící, jeho syn Kiselev Vasilij, nar. r. 1911 a snacha Kiselevá Marie, nar. r. 1918, jakož i nájemník Kiselevův, traťmistr Sergejev Timofěj Ivanovic, nar. r. 1901.

Zmrzačení, způsobená Kiselevovi na Gestapu (pohmoždění ramene a značná ztráta sluchu) jsou potvrzena protokolem o lékařskémšetření.

Němci, shánějící „svědky“, soustředili pak pozornost na zaměstnance železniční stanice Gnězdovo, vzdálené 2 a půl km od „Kozích Hor“.

Na tuto stanici přijížděli na jaře 1940 zajatí Poláci, a Němci si zřejmě chtěli opatřit potřebné výpovědi železničářů. Za tímto účelem na jaře 1943 povolali Němci na Gestapo S. V. Ivanova, bývalého přednostu stanice Gnězdovo, výpravčího stanice J. V. Savvatejeva a jiné. S. V. Ivanov, nar. r. 1881, vypověděl o okolnostech svého předvolání na Gestapo toto:

„ . . . Bylo to v březnu roku 1943. Vyslychal mne německý důstojník v přítomnosti překladatele. Když se mne důstojník prostřednictvím překladatele vyptal, kdo jsem a jakou hodnost jsem zaujímal na stanici Gnězdovo před tím, než obvod okupovali Němci, otázel se mne, zda je mi známo, že na jaře roku 1940 přibylo na stanici Gnězdovo několik vlaků s velkými skupinami zajatých polských důstojníků.

Řekl jsem, že o tom vím.

Důstojník se mne pak otázel, zda je mi známo, že bolševici tehdy na jaře 1940, krátce po přibytí polských důstojníků, všechny v Katyňském lese postříleli.

Odpověděl jsem, že o tom mi není známo nic, a že se tak stát nemohlo, protože jsem zajaté polské důstojníky, kteří přibyli na jaře do stanice Gnězdovo, vídal v letech 1940—41 na stavebních pracích na cestách až do doby, kdy Němci obsadili Smolensk.

Důstojník mně na to řekl, když německý důstojník tvrdí, že Poláci postříleli bolševici, že to tak také bylo. „Proto, — pokračoval důstojník, — nemáte se čeho bát, a s klidným svědomím můžete podepsat protokol, že zajaté polské důstojníky postříleli bolševici, a že jste byl toho očitým svědkem“.

Odpověděl jsem mu, že jsem starý člověk, že je mně už 61 let, a že se nechci na stará kolena prohřešit. Mohu jenom dosvědčit, že zajatí Poláci skutečně přibyli do stanice Gnězdovo na jaře roku 1940.

Německý důstojník mne pak začal přemlouvat, abych vypověděl tak, jak to žádá. Když tak učiním, že již nebudu dál hlídačem na zastávce, a budu jmenován přednostou stanice Gnězdovo, jímž jsem byl za sovětské vlády, a zajistí mne hmotně.

Překladatel zdůraznil, že moje výpověď, jakožto bývalého železničního úředníka stanice Gnězdovo, odkud je nejbliže ke Katyňskému lesu, je pro německé velení velmi důležitá, a že nebudu litovat, když tak učiním.

Pochopil jsem, že jsem se dostal do velmi těžké situace, a že bude se mnou zle, ale přesto jsem znovu odepřel dosvědčit německému důstojníkovi nepravdivé tvrzení.

Důstojník začal na mne křičet, vyhrožovat bitím i zastřelením.

Prý nechápu svůj vlastní prospěch. Já však pevně stál na svém.

Překladatel pak napsal krátký, jednostránkový protokol v německé řeči, a řekl mi stručně obsah.

V protokolu bylo zapsáno, jak mně řekl překladatel, jenom to, že polští zajatci přibyli "do stanice Gnězdovo. Když jsem požádal, aby moje výpověď byla zapsána nejen německy, ale i rusky, důstojník se rozzuřil, zbil mne gumovým obuškem a vyhnal z místnosti . . ."

Savvatěv I. V., nar. r. 1880, vypověděl:

„ . . . Na gestapu jsem vypověděl podle pravdy, že na jaře 1940 přibylo na stanici Gnězdovo několik vlaků zajatých Poláků, a že pak na autech odjeli dále. Kam, není mi známo. Dodal jsem také, že jsem tyto Poláky viděl později nejednou na silnici Moskva—Minsk, kde v nevelkých skupinách pracovali na úpravě cest.

Důstojník mi řekl, že se mýlím. Prý jsem nemohl vídat Poláky na silnici, protože je bolševici postříleli, a chtěl ode mne, abych právě to dosvědčil. Řekl jsem, že tohle tvrdit nemohu.

Po dlouhém vyhrožování a přemlouvání se důstojník radil Q něčem německy s překladatelem. Ten pak napsal krátký protokol, řekl, že je zde zapsán obsah mé výpovědi, a abych prý se podepsal. Požádal jsem překladatele, zda si mohu sám přečíst protokol, ale ten mne přerušil nadávkami a nařídil mi, abych protokol okamžitě podepsal a šel po svých. Když jsem chvíli váhal, - překladatel uchoopil gumový obušek, visící na stěně, a rozpráhl se na mne. Po té jsem předložený protokol podepsal. Překladatel pak řekl, abych šel domů a nikomu nic nežvanil, jinak mne zastřelí...“ Hledání „svědků“ se neomezilo jen na uvedené lidi. Němci úporně vyhledávali bývalé zaměstnance lidového komisariátu vnitra a vynucovali od nich potřebné živé výpovědi.

Když náhodou zatklí bývalého dělníka garáže správy lidového komisariátu vnitra pro smolenskou oblast J. L. Ignatuka, vyhrůžkami a bitím od něho usilovně vymáhali výpověď, že pracoval v garáži ne jako dělník, nýbrž jako šofér, a že odvážel zajaté Poláky na popravu. J. L. Ignatuk, nar. r. 1903, o této věci vypověděl:

„Když jsem byl poprvé u výsledku u velitele policie Alferčika, obviňoval mne tento z agitace proti německým úřadům, a dotazoval se, co jsem dělal v NKVD? Odpověděl jsem, že jsem pracoval v garáži správy NKVD pro smolenskou oblast jako dělník. Alferčik při tomto výsledku chtěl ode mne vymoci výpověď, že jsem pracoval ve správě NKVD nikoliv jako dělník v garáži, nýbrž šofér.

Když nedostal ode mne žádaných výpovědí, byl velmi rozzloben. Společně se svým pobočníkem, kterého jmenoval Žorž, zavázal mi hlavu a uspal ústa nějakým hadrem. Pak mne vysvlékli z kalhot, položili na stůl a bili gumovými obuškami.

Po té mne znovu předvolali k výsledku. Alferčik chtěl, abych učinil živou výpověď, že r. 1940 orgány lidového komisariátu vnitra postřílely v Katyňském lese polské důstojníky, o čemž prý vím jako šofér, který polské důstojníky do Katyňského lesa odvážel, a že jsem byl přítomen jejich zastřelení. Alferčik sliboval, když prý učiním takovou výpověď, že budu propuštěn z vězení a dostanu místo u policie, kde budu mít dobré existenční podmínky, když ale tak vypovídat nebudu, že budu zastřelen . . .

Posledně mne na policii vyslychal vyšetřující soudce Alexandrov. Také on ode mne žádal tytéž lživé výpovědi o postřelení polských důstojníků jako Alferčik — já však i při výslechu u Alexandrova odepřel mluvit nepravdu.

Po tomto výslechu jsem byl znovu zbit a pak dopraven na gestapo ...

... Na gestapu stejně jako na policii, ode mne žádali lživou výpověď, že je mi známo, jak v r. 1940 postřely sovětské orgány v Katyňském lese polské důstojníky, o čemž jsem prý jako šofér věděl".

V knize, vydané německým ministerstvem zahraničních věcí, v níž byly uveřejněny doklady o „Katyňském případu", vyrobené Němci, jsou kromě výše jmenovaného P. G. Kiseleva uvedeni jakožto „svědci": Godezov (figuruje též pod jménem Godunov) nar. r. 1877, Silvěrstov Grigorij, nar. r. 1891, Andréjev Ivan, nar. r. 1917, Žigulev Michajl, nar. r. 1915, Krivozercev Ivan, nar. r. 1915, Zacharov Matvej, nar. r. 1893.

Šetřením bylo zjištěno: první dva (Godezov a Silvěrstov) zemřeli r. 1943 v době před osvobozením smolenské oblasti Rudou armádou; další tři (Andrejev, Žigulev a Krivozercev) odešli s Němci, nebo byli jimi násilně odvedeni. Poslední jmenovaný — Zacharov Matvej, bývalý posunovač vagónů na smolenském nádraží, kterého udělali Němci starostou ve vesnici Novyje Batěky, byl vyhledán a vyslychán zvláštní komisí.

Zacharov vyličil, jakým způsobem jej Němci donutili lživě vypovídat o „Katyňském případě", mluvit tak, jak potřebovali: „Počátkem března 1943, — vypovídal Zacharov, — přišel ke mně do bytu zaměstnanec gnězdovského gestapa (jeho jméno neznám), a řekl, že mne předvolává důstojník.

Když jsem přišel na gestapo, německý důstojník mně prostřednictvím tlumočnicka prohlásil: „Víme, že jste pracoval jako posunovač vagónů na stanici Smolensk — Centralnaja. Máte vypovědět, že v r. 1940 projížděly Smolenském vagóny se zajatými Poláky do stanice Gnězdovo, a že ti Poláci pak byli v lese na „Kozích Horách" postřeleni".

Na to jsem prohlásil, že v r. 1940 vagóny s Poláky skutečně Smolenskem projížděly směrem na západ, ale kam vlaky jely, že nevím ...

Důstojník mně řekl, nechci-li učinit výpověď po dobrém, že mne k tomu donutí násilím. Po těchto slovech vzal gumový obušek a začal mne bít. Pak mne položili na lavici a důstojník s tlumočnickem mne zbili. Kolik ran jsem dostal, si nepamatuji, neboť jsem brzy ztratil vědomí.

Když jsem přišel k sobě, důstojník na mně žádal, abych podepsal protokol výslechu. Já, zastrašen, donucen bitím a hrozbami, že budu zastřelen, jsem podepsal protokol. Po podepsání protokolu jsem byl z gestapa propuštěn ...

Za několik dní po mém předvolání na gestapo, asi tak v polovině března 1943, přišel ke mně do bytu tlumočnick, a řekl, že mám jít k německému generálovi a potvrdit svou výpověď.

Když jsme přišli ke generálovi, ten se mne otázal, zda potvrzuji svou výpověď. Řekl jsem, že ano, neboť již cestou mne upozornil tlumočnick, odmítnu-li potvrdit svou výpověď, pak poznám ještě něho horšího, než jsem zkusil poprvé na gestapu.

Ve strachu před novým mučením jsem odpověděl, že svou výpověď potvrzuji. Po té mi překladatel nařídil, abych zvedl pravou ruku, a řekl mi, že jsem složil přísahu, a že mohu jít domů". Je zjištěno, že Němci se pokoušeli dostat potřebné výpovědi pomocí přemlouvání, výhrůžek a mučení i od jiných lidí, zejména od bývalého náměstka ředitele smolenské věznice N. S. Kaverzneva, od bývalého zřizence téže věznice V. G. Kovaleva a od jiných lidí.

Jelikož vyhledávání potřebného počtu svědků se nedařilo, vylepili Němci ve Smolensku a v okolních vesnicích vyhlášku, jejíž originál je mezi dokumenty zvláštní komise:

VÝZVA K OBYVATELSTVU!

Kdo může poskytnout informace o hromadné vraždě, již se dopustili bolševici v r. 1940 na zajatých polských důstojnících a duchovních v lese „Kozí Hory" u silnice Gnězdovo — Katyň?

Kdo viděl automobilové transporty z Gnězdova na „Kozí Hory" anebo kdo viděl anebo slyšel střelení? Kdo zná obyvatele, kteří o tom mohou něco říci? Každá zpráva bude odměněna.

Zprávy zasílejte do Smolenska, německé policii, Musejní ulice č. 6, a německé policii do Gnězdova č. 105, u nádraží.

F o s s, poručík polní policie

3. května 1943.

Stejná vyhláška byla uveřejněna v časopise „Novyj put'" (Nová cesta), č. 35/157/ze 6. května 1943), vydávaném Němci ve Smolensku.

O tom, že Němci slibovali odměnu za oznámení potřebných údajů

o „Katyňském případě", vypověděli svědkové, dotázaní Zvláštní komisí, občané Smolenska: Sokolovová O. J., Puščinovová J. A., Byčkov I. J., Bondarev J. T., Ustinov J. P. a mnoho jiných.

PŘIPRAVOVÁNÍ VZHLEDU KATYŇSKÝCH HROBŮ

Zároveň s vyhledáváním „svědků" překročili Němci k patřičné přípravě vzhledu hrobů v Katyňském lese: z oděvu jimi postřelených polských zajatců byly odebrány všechny dokumenty s pozdějším datem než duben 1940, t. j. doby, kdy podle provokační verze Němců bolševici postřelili Poláky. Byly odstraněny všechny věcné důkazy, jež by mohly vyvrátit provokační verzi Němců.

Vyšetřováním zvláštní komise bylo zjištěno, že k této práci použili Němci na 500 ruských válečných zajatců, které za tím účelem zvlášť vybrali ze zajateckého tábora č. 126.

Zvláštní komise má k dispozici četné svědecké výpovědi, týkající se této otázky.

Z těchto výpovědí zvláštní pozornost zasluhuje svědectví lékařského personálu uvedeného tábora.

Lékař Čižov A. T., který v době, kdy Němci okupovali Smolensk, pracoval v táboře č. 126, vypověděl:

„ . . . ; Přibližně na počátku března 1943 bylo ze smolenského zajateckého tábora č. 126 vybráno několik skupin fyzicky silnějších zajatců, celkem na 500 mužů, a bylo řečeno, že prý budou poslání na okopové práce. Nikdo z nich se pak již nevrátil do tábora”.

Lékař Chmyrov V. A., který v této době rovněž pracoval v tomto táboře, vypověděl:

„Mně je známo, že asi ve druhé polovině února nebo počátkem března 1943 bylo z našeho tábora odesláno na 500 zajatých rudoarmějců, kam, nebylo mně známo. Říkalo se, že prý budou poslání na okopové práce, a proto byli vybíráni fyzicky zdatní lidé . . .”

Shodné výpovědi uvedli: ošetřovatelka Lenkovská O. G., ošetřovatelka Timofějevová A. L., svědkyně Orlová P. M., Dobroserdová J. G. a svědek Kočetkov V. S. .

Kam bylo ve skutečnosti posláno 500 sovětských zajatců z tábora č. 126, vysvítá z výpovědi svědkyně Moskovské A. M.

Občanka Moskovská Alexandra Michajlovna, nar. r. 1922, bydlící na periférii Smolenska, a za německé okupace pracující v kuchyni jedné německé vojenské jednotky, přihlásila se 5. října 1943 písemně v Mimořádné komisi pro vyšetřování zvěrstev německých okupantů, a žádala, aby byla předvolána, neboť může poskytnouti důležité údaje.

Když byla předvolána, vypověděla před zvláštní komisí, že jednoho dne v březnu 1943, před odchodem do práce, zašla do své kůlny ve dvoře na břehu Dněpru pro dříví, a našla tam neznámého člověka, který, jak se ukázalo, byl Rus, válečný zajatec. Moskovská vypověděla: že ještě den — dva zůstane u mne než se zotaví. Dala jsem Jegorovovi najíst a šla do práce.

Když jsem se večer vrátila domů, sdělily mně sousedky — Baranová Maria Ivanovna a Kabanovská Jekatěrina Viktorovna, že němečtí policisté uspořádali během dne razii, a v mé kůlně našli zajatce, rudoarmějce, kterého odvedli”.

V souvislosti s dopadením Jegorovova v její kůlně, byla Moskovská předvolána do Gestapa, kde ji obvinili z ukrývání zajatce.

Za výslechu v Gestapo Moskovská tvrdošijně zapírala, že by zajatce znala, a tvrdila, že nevěděla, že je v její kůlně. Když Gestapo nedosáhlo od Moskovské žádného přiznání, a také asi proto, že zajatec zřejmě Moskovskou neprozradil, byla Moskovská propuštěna.

Týž Jegorov řekl Moskovské, že část zajatců, pracujících v Katyňském lese, kromě vykopávání mrtvých, dovážela do Katyňského lesa mrtvé z jiných míst. Přivezené mrtvoly byly shazovány do jam i s trupy dříve vykopanými.

Fakt, že do katyňských pohřebišť bylo sváženo velmi mnoho mrtvol lidí, které postříleli Němci jinde, je potvrzováno též výpovědí inženýra mechanika P. F. Suchačeva.

Suchačev P. F., nar. r. 1912, inženýr-mechanik rostovského pekárenského trustu, pracoval za německé okupace jako strojník ve smolenském městském mlýně. Loni, 8. listopadu 1943 požádal, aby byl předvolán.

Za výslechu před komisí vypověděl:

„ . . . Jednou, bylo to asi v druhé polovině března 1943, jsem se ve mlýně dostal do hovoru s německým šoférem, který trochu uměl rusky. Když jsem se od něho dověděl, že veze mouku do obce Savenky pro vojenskou jednotku, a že se zas druhý den vrátí do Smolenska, požádal jsem ho, aby mne vzal s sebou, že si chci na venku koupit nějaké sádlo nebo máslo. Spoléhal jsem totiž na to, když pojedu v německém autu, nezadrží mne kontrola při výjezdu z města. Německý šofér se uvolil vzít mne s sebou, když mu zaplatím. Téhož dne v deset hodin večer jsme vyjeli po silnici Smolensk—Vítebsk. V autu jsme byli sami. Noc byla světlá, měsíc svítil, ale pro mlhu na silnici nebylo příliš vidět. Asi tak 22—23 km za Smolenskem měla silnice u rozbořeného silničního můstku dosti příkrý svah. Začali jsme právě sjíždět se silnice, abychom místo objeli, když se naproti nám z mlhy vynořilo nákladní auto. Nevím již, zda se to stalo tím, že selhala brzda u našeho automobilu, nebo se nám nepodařilo zabrzdit naše auto pro nezkušenost šoférova, nebo snad proto, že pro místo vyhnutí bylo úzké — srazili jsme se s automobilem, jedoucím proti nám. Srazka nebyla prudká, protože šofér druhého auta zavčas ještě uhnul, a tak se jen smykly o sebe boční stěny vozů. Druhé auto však sjelo pravým kolem do příkopu a zvrátilo se na bok. Naše auto zůstalo nepřevrácené. Okamžitě jsme s šoférem vyskočili z auta a běželi k převrácenému automobilu. Překvapil mne Mrtvolný zápach, vycházející zřejmě z tohoto automobilu. Přistoupil jsem bližší, a spatřil jsem, že náklad automobilu byl zastřen plachtovinou převázanou provazem. Provazy ale při pádu auta praskly a část nákladu se vysypala do strouhy. To byl příšerný náklad. Mrtvoly lidí ve vojenských stejnokrojích. Kolem druhého auta stálo, jak se pamatuji, 6—7 lidí. Jeden z nich byl německý šofér, také dva další byli Němci, ozbrojení automaty, a ostatní — ruští zajatci. To jsem poznal hned, protože mluvili rusky a byli oblečeni jako zajatci.

Němci vynadali mému šoférovi, a pak se pokoušeli postavit automobil na kola. Za nějakou chvíli přijely na místo havárie další dva nákladní automobily a zastavily se. Z nich sestoupilo několik Němců a několik ruských zajatců, celkem asi 10 lidí. Společným úsilím se snažili zvednout automobil. Využil jsem příhodné chvíle a tiše jsem se zeptal jednoho z ruských zajatců: „Co to je?” Ten mi rovněž tiše odpověděl: „Už několik nocí vozíme mrtvoly do Katyňského lesa.”

Překocný automobil nebyl ještě postaven, když ke mně a k mému šoférovi přistoupil německý poddůstojník a přikázal mu, že musíme okamžitě jet dále. Protože náš automobil neměl žádnou vážnou poruchu, šofér trochu vytočil auto, dostal se na silnici a jeli jsme dál.

Když jsme potom míjeli obě další stojící nákladní auta, pokrytá plachtami, pocítil jsem znovu silný mrtvolný zápach”. Výpovědi Suchačevovy jsou potvrzovány výpověďmi Jegorovova Vladimíra Afanasěviče, který za německé okupace sloužil u policie jako strážník.

Jegorov uvedl, že když mívával službu na mostě u silniční křižovatky Moskva—Minsk a Smolensk—Vítebsk, viděl několikrát koncem března a v prvních dnech dubna 1943 v noci, jak směrem ke Smolensku projížděly velké nákladní automobily, pokryté plachtami, a cítil, že z aut se šířil silný mrtvolný zápach. U šoféra, a na nákladu vzadu, sedělo vždy několik lidí, z nichž někteří byli ozbrojeni, a nesporně, to byli Němci.

Jegorov ohlásil to, co viděl veliteli policejního revíru v obci Archipovka Golověnovi Kuzmovi Děmjanoviči, který mu poradil „držet jazyk za zuby” a dodal: „Do toho nám nic není; nejlepší je, když se nebudeme plést do záležitostí Němců”.

Že Němci dopravili mrtvolky na nákladních automobilech do Katyňského lesa, vypověděl také Jakovlev-Sokolov Flor Maximovič, nar. r. 1896, bývalý agent pro zásobování jídelen při smolenském trustu jídelen, a za okupace policejní velitel Katyňského revíru.

Jakovlev-Sokolov vypověděl, že viděl jednou na počátku dubna 1943, jak na silnici zahnuly do Katyňského lesa čtyři nákladní automobily, kryté plachtami. V autech sedělo po několika lidech, ozbrojených automaty a puškami. Z vozů se šířil silný mrtvolný zápach.

Z uvedených svědeckých výpovědí se dá učinit zcela jasný závěr, že Němci popravili Poláky i -jinde. Svážením jejich mrtvol do Katyňského lesa sledovali především "zahladit stopy svých zločinů; za druhé, svalit své zločiny na sovětské orgány, a za třetí, zvýšit počet „bolševických zločinů" v hrobech Katyňského lesa.

„EXKURSE“ KE KATYŇSKÝM HROBŮM.

Když němečtí okupanti ukončili v dubnu 1943 všechny přípravné práce na hrobech v Katyňském lese, rozvířili rozsáhlou agitaci v tisku i v rozhlasu, ve snaze obvinít sovětské vládní orgány ze zvěrstev, jichž se dopustili na polských zajatcích sami. Jednou z metod provokační agitace sloužily zájezdy, jež Němci pořádali ke katyňským hrobům. Byly to jednak „exkurse" smolenských občanů a okolního obyvatelstva, a jednak hitlerovci pořádali na místo zájezdy „delegací" ze zemí, okupovaných německými uchvatiteli, nebo z jejich vasalských zemí.

Zvláštní komise se dotázala celé řady svědků, kteří se zúčastnili „exkursí" ke katyňským hrobům.

Svědék Zubkov K. P., lékař patolog-anatom, který působil ve Smolensku jako soudní znalec, při výslechu před zvláštní komisí vypověděl:

„ . . . Oděv na mrtvolách, zvláště vojenské pláště, vysoké boty a řemeny byly dosti dobře zachovány. Kovové součástky — přezky na řemenech, knoflíky, háčky, cvočky na botách a jiné kovové věci, byly jen slabě zrezivělé a v některých případech zachovaly kovový lesk. Zevní, viditelné části těl — vykazovaly tkáň většinou šedozelené barvy, v jednotlivých případech šedohnědé, ale různé rozrušení tkáně, hnití, nebylo patrné. V jednotlivých případech byly vidět obnažené šlachy bělavé barvy i části svalů. Za mé přítomnosti při rozkopání hrobů pracovali na dně velké jámy lidé, kteří oddělovali trupy a vytahovali je na povrch. Používali při tom lopat a jiného nářadí, přenášeli mrtvolky též rukama, přetahovali je za ruce, za nohy nebo za oděv s místa na místo. V žádném případě nebylo pozorováno, že by se těla rozpadávala, nebo že by se jednotlivé části odtrhávaly.

Na základě uvedeného jsem dospěl k závěru, že mrtvolky jsou v zemi — nikoli tři roky, jak Němci tvrdili, nýbrž mnohem kratší dobu, protože je mně známo, že ve společných hrobech probíhá hnilobný proces rychleji, než v jednotlivých, tím spíše při pohřbení bez rakví, došel jsem k závěru, že hromadné postřelení Poláků se stalo tak před půldruhým rokem, přibližně v době od podzimu r. 1941 do jara 1942. Po prohlídce pohřebiště jsem nabyt pevného přesvědčení, že spáchaný příšerný zločin je dílo rukou Němců". Výpovědi potvrzující, že oděv zabitých, jeho kovové součástky, obuv, jakož i samotná těla byla dobře zachována, dali mnozí svědkové, vyslechnutí zvláštní komisí. Byli to lidé, kteří se zúčastnili „exkursí" ke katyňským hrobům, mezi nimi: ředitel smolenského vodárenského úřadu Kucev J. Z., učitelka katyňské školy Větrovová J. I., úřednice smolenské telefonní centrály Štědrová N. G., Alexejev M. A. z obce Boroky, Krivozercev N. G. z Nových Batek, Savvatějev I. V., výpravčí na stanici Gnězdovo, Puščinová J. A. ze Smolenska, lékař II. smolenské nemocnice Sidoruk T. A., lékař téže nemocnice Kesarev P. M. a j.

POKUSY NĚMCŮ O ZAHLAZENÍ STOP SVÝCH ZLOČINŮ

„Exkurse", jež Němci pořádali, nedosáhly svého cíle. Všichni, kdož viděli hroby, přesvědčili se, že jde o zcela neomalenou a naprosto zjevnou německou fašistickou provokaci. Proto německé úřady činily opatření, aby přiměly všechny pochybovače k mlčení.

Zvláštní komise má k dispozici výpovědi celé řady svědků, kteří vyprávěli, jak německé úřady pronásledovaly každého, kdo pochyboval o pravdivosti věci, nebo neuvěřil tomuto provokačnímu dílu. Takoví lidé byli propuštěni z práce, zatýkáni, bylo jim vyhrožováno zastřelením. Komise zjistila dva případy zastřelení za to, že obviněný „neuměl držet jazyk za zuby". Tak byl popraven bývalý německý policajt Zagajnov a Jegorov A. M., který pracoval na otevření hrobů v Katyňském lese. O tom, jak Němci pronásledovali lidi, kteří po shlédnutí hrobů v Katyňském lese vyslovili své pochybnosti, vypověděla Zubarevová M. S. ze Smolenska, uklízečka, zaměstnaná v lékárně č. 1., Kozlov V. F. ze Smolenska, asistent lékaře, zaměstnaný ve Stalingradské okrskové zdravotní stanici a j.

Bývalý velitel Katyňského policejního revíru Jakovlev-Sokolov F. M. vypověděl:

„Nastal stav, který vyvolal vážný poplach v místním německém velitelství. Policejním orgánům v obcích byly dány pokyny, aby za každou cenu učinily přítrž všem nežádoucím řečem a pozatýkaly všechny, kdož vyslovují nevíru v pravdivost „Katyňského případu".

Mně osobně, jako revírnímu veliteli policie, dali takové pokyny: koncem května 1943 nadporučík Braung, německý velitel obce Katyň, a na počátku června — velitel policie smolenského obvodu Kameněcký.

Svolal jsem poradu policejních zaměstnanců svého okrsku, abych je instruoval... Nařídil jsem jim, aby zadrželi a předvedli na policii každého, kdo vysloví pochybnosti nebo nedůvěru k německým zprávám, že polské zajatce postříleli bolševici.

Když jsem vykonával tato nařízení německých úřadů, jednal jsem zřejmě proti svému přesvědčení, neboť sám jsem byl jist, že „Katyňský případ" je provokací Němců. Úplně jsem se o tom přesvědčil, když jsem se zúčastnil „exkurse" do Katyňského lesa".

Když německé okupační úřady poznaly, že „exkurse" místního obyvatelstva ke katyňským hrobům nedosahují svého účelu, nařídily v létě 1943, aby hroby byly zasypány.

Před svým ústupem ze Smolenska německé okupační úřady naspěch zahlazovaly stopy svých zločinů. Ozdravovna, ve které byl ubytován „štáb 537, stavebního praporu“, byla do základů spálena. Ve vesnici Boroky hledali Němci tři děvčata — Alexejevovou, Michaelovou a Konachovskou. Chtěli je odvést s sebou, snad i zavraždit. Němci hledali i svého korunního svědka — P. G. Kiseleva, který však i s rodinou zavčas zmizel. Němci spálili jeho dům.

Pokoušeli se zmocnit i ostatních „svědků“ — jako na př. bývalého přednosta stanice Gnězdovo S. V. Ivanova a bývalého výpravčího této stanice na smolenském nádraží M. D. Zacharova.

Ve dnech těsně před svým ústupem ze Smolenska pátrali němečtí fašističtí okupanti po profesorech Bazilevském a Jefimovovi. Také těm se podařilo zachránit se před zavlečením nebo před smrtí jedině tím, že zavčas zmizeli.

Německým fašistickým uchvatitelům se přes všechnu námahu nepodařilo zahladit stopy a utajit své zločiny.

Soudním a lékařským ohledáním exhumovaných mrtvol bylo s nezvratnou jistotou dokázáno, že polské válečné zajatce postříleli Němci.

Uvedeme protokol soudní lékařské komise.

PROTOKOL SOUDNÍ LÉKAŘSKÉ KOMISE

Z pověření zvláštní komise pro zjištění a vyšetření okolností popravky válečných zajatců polských důstojníků, provedené německými fašistickými uchvatiteli v Katyňském lese, nedaleko Smolenska, soudní lékařská komise znalců, sestávající:

Z hlavního soudního lékařského znalce lidového komisariátu zdravotnictví SSSR, ředitele Státního vědeckého výzkumného ústavu pro soudní lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR — V. J. Prozorovského;

profesora soudního lékařství na II. moskevském Státním lékařském ústavu, doktora lékařských věd — V. M. Smoljaninova;

profesora patologické anatomie — doktora lékařských věd D. N. Vyropajeva;

vedoucího vědeckého pracovníka tanatologického oddělení Státního vědeckého výzkumného ústavu pro soudní lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR, — doktora P. S. Semenovského;

vedoucího vědeckého pracovníka soudního chemického oddělení

Státního vědeckého výzkumného ústavu pro soudní lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR — docenta M. D. Švajkovové;

za účasti:

hlavního soudního lékařského znalce při vojsku Západní fronty, majora lékařské služby Nikolského;

soudního lékařského znalce N... armády, kapitána lékařské služby Busejedova;

ředitele patologicko-anatomické laboratoře č. 92, majora lékařské služby Subbotina;

majora lékařské služby Oglobina;

odborného lékaře, nadporučíka lékařské služby Sadikova;

nadporučíka lékařské služby Puškarevové; provedla v době od 16. do 23. ledna 1944 exhumaci a soudní lékařské ohledání mrtvol polských válečných zajatců, pohřbených ve hrobech v obvodu „Kozí Hory“ v Katyňském lese, 15 km od Smolenska. Mrtvoly polských válečných zajatců byly pohřbeny ve společném hrobě o rozměru přibližně 60 x 60 x 3 m, a mimo to, ve společném hrobě rozměru 7X6x3,5 m. Z hrobů bylo exhumováno a ohledáno 925 mrtvol.

Exhumace a soudní lékařské ohledání mrtvol bylo provedeno za účelem zjištění:

a) totožnosti mrtvých,

b) příčiny jejich smrti,

c) doby jejich pohřbení.

Okolnosti případu: viz materiál zvláštní komise. Objektivní doklady: viz protokoly soudního lékařského ohledání mrtvol.

POSUDEK

Komise soudních lékařských znalců dospěla na základě výsledků soudně-lékařského ohledání mrtvol k tomuto závěru:

Po otevření hrobů a vyjmutí těl z nich bylo zjištěno:

a) mezi velkým množstvím těl v uniformách polských válečných zajatců jsou též mrtvoly v civilním oděvu, jejichž počet je v poměru k celkovému počtu ohledaných mrtvol nepatrný (celkem 2 z 925); nohy mrtvých byly obuty ve vojenských botách;

b) oděv na mrtvolách zajatců svědčí o tom, že jde o důstojníky, z Části o vojáky polské armády;

c) při prohlídce oděvů zjištěn rozřezání kapes a bot, na ruby obrácené kapsy a roztrhané kapsy svědčí o tom, že celý oděv na každé mrtvole (plášť, kalhoty a j.) zpravidla nese stopy prohlídky mrtvol;

d) jen v několika případech byly při ohledání šatstva zjištěny kapsy nepoškozené. V těchto kapsách, ale též v kapsách rozřezaných a roztrhaných pod podšívku uniforem, v pasech kalhot, v onucích a ponožkách byly nalezeny útržky časopisů, brožury, modlitební knížky, poštovní známky, otevřené i zalepené dopisy, stvrzenky, zápisníky a jiné dokumenty, jakož i cennosti (odlitek zlata, zlaté, dolary), čibuky, kapesní nože, cigaretový papír, kapesníky a j.;

e) na části dokumentů (i bez zvláštního zkoumání) byla při prohlídce konstatována data z doby od 12. listopadu 1940 do 20. června 1941;

f) látka oděvů, zejména plášťů, uniforem, kalhot a vrchních košů

se dobře uchovala a velmi těžko ji lze roztrhnout rukama;

g) u velmi nepatrného počtu mrtvol (u 20 z 925) byly ruce svázané za zády bílými pletenými šňůrami.

Stav oděvu na tělech, zejména skutečnost, že uniformy, košile, kalhoty a spodky byly zapnuty, že vysoké boty nebo šněrovací boty byly obuty, šátky a šály uvázány kolem krku, šle připnuty, košile zastrčeny do kalhot — svědčí, že zevní prohlídka těl a končetin dříve prováděna nebyla;

zachovalost kožních pokrývek na hlavě, i to^a že na nich, jakož i na kůži hrudi a břicha (kromě 3 případů z 925) není žádných řezů a jiných příznaků znalecké práce, svědčí o tom, že soudně-lékařské ohledání těl, soudě podle těl, exhumovaných komisí soudně-lékařských znalců, prováděno nebylo.

Na podkladě zevního i vnitřního ohledání 925 mrtvol lze tvrdit, že jde o rány na hlavě a šíji, způsobené střelnou zbraní, ve čtyřech případech je též poškozeno záhlaví tupým, tvrdým, těžkým předmětem. Mimo to, v několika málo případech, bylo kromě rány na hlavě zjištěno poranění břicha.

Rány, způsobené střelnou zbraní, zpravidla jen jedna, zřídka dvě, jsou v zátylí, poblíže velkého zátylního výčnělku, anebo na jeho dolním kraji. V nevelkém počtu případů byly střelné rány na zadní části šíje, mezi prvním, druhým a třetím krčním obratlem.

Otvory, kudy projektil proletěl ven, byly nejčastěji v lebeční části, zřídka na čele a na spáncích, na obličejí a na krku. Ve 27 případech byly střelné rány slepé (t. j. bez výchozích otvorů) a na konci průchodu, pod měkkými pokrývkami lebky, v její kosti, v pokrývkách a v mozkové hmotě byly nalezeny deformované, slabě deformované a vůbec nedeformované pláště kulek kalibru, používaného při střelbě z automatických pistolí, většinou ráže 7,65 mm.

Rozsah ran na tylní kosti dokazuje, že při popravě bylo použito střelné zbraně dvou kalibrů: v převážné většině případů — menších než 8 mm, t. j. 7,65 mm; v menším počtu více než 8 mm, t. j. 9 mm.

Charakter trhlin lebečních kostí, a v některých případech zjištěné zbytky střelného prachu u rány, svědčí o tom, že výstřely byly provedeny z bezprostřední, nebo takřka bezprostřední blízkosti.

Směr vstupních a výchozích otvorů svědčí o tom, že výstřely byly prováděny ze zadu, při hlavě nakloněné vpřed. Při tom průchod kulky vede pro život důležitými částmi mozku anebo blízko od nich, a příčinou smrti bylo poškození mozkové tkáně.

Na kostech zátylku lebky zjištěná poranění, způsobené tupým, tvrdým, těžkým předmětem (vždy je též střelná rána na hlavě), sama o sobě příčinou smrti nebyla.

Při soudně-lékařských ohledáních mrtvol, provedených v době od 16. do 23. ledna 1944, bylo zjištěno, že ani jediný trup nebyl ve stavu hnilobném nebo ve stavu hnilobného rozpadu, a že: všech 925 těl bylo v zachovalém stavu — počátečního stadia ztráty tělesných tekutin (což zvláště často a jasně bylo vidět v oblasti hrudi a břicha, někdy i na končetinách; v počátečním stadiu voskové přeměny; silnější vosková přeměna byla u těl, vytažených ze dna hrobů ve stavu, kdy tkáň těla ztrácí tekutiny a tvoří se voskoviny.

Zvláštní pozornosti zasluhuje okolnost, že svaly těl a okončetin plně zachovaly své makroskopické ustrojení a svoji takřka obvyklou barvu; vnitřní orgány hrudi a břicha zachovaly svou konfiguraci, v celé řadě případů byla na průřezu srdečního svalu jasně patrná jeho struktura a obvyklá barva, mozek pak měl charakteristické strukturní zvláštnosti s jasně patrnou hranicí šedé a bílé hmoty. Kromě makroskopického prozkoumání tkáně a orgánů těla byl vzat soudně-lékařskou komisí příslušný materiál k dalšímu mikroskopickému zkoumání v laboratořích.

Na zachovalost tkání a orgánů těl měly určitý vliv vlastnosti půdy na místě zjištění.

Po otevření hrobů a vyjmutí těl a vystavení jich na vzduchu působilo na ně v podletní době roku 1943 teplo a vlhko. To mohlo mít vliv na urychlení hnilobného procesu mrtvol.

Avšak stupeň ztráty tělesných tekutin a tvoření se voskovic, zvláště dobrá zachovalost svalů i vnitřních orgánů, jakož i oděvu, dokazují, že mrtvolo byly v zemi nedlouho.

U srovnání stavu těl ve hrobech na území „Kozí Hory“ se stavem těl v jiných místech pohřbení ve Smolensku a jeho nejbližším okolí — v Gedeonovce, Magalensčině, Readovce, v táboře č. 126, v Krásném boru atd. (viz protokol komise soudních lékařských znalců z 22. října 1943) nutno konstatovat, že pohřbení mrtvol polských zajatců na území „Kozí Hory“ bylo provedeno asi před dvěma léty. To se plně potvrzuje nalezenými dokumenty v oděvech mrtvol, kteréžto dokumenty vylučují dřívější dobu pohřbení (viz bod „d“, článek 36, a opis dokumentů).

Komise soudních lékařských znalců na základě údajů a výsledku zkoumání —

pokládá za zjištěno, že zajatí důstojníci a vojáci polské armády byli usmrceni zastřelením, tvrdí, že tyto popravy spadají do období asi před dvěma léty, t. j. mezi zářím až prosincem roku 1941;

vidí ve faktu, že komise soudních lékařských znalců našla v oděvu mrtvol cennosti a písemné doklady s datem 1941 — důkaz toho, že německé fašistické orgány, které v podletním období roku 1943 prováděly prohlídku mrtvol, neprovedly ji pečlivě, a nalezené písemné doklady pak svědčí o tom, že popravy byly provedeny po červnu 1941,

konstatuje, že Němci provedli v roce 1943 krajně nepatrný počet pitvání mrtvol postřelených polských zajatců,

zaznamenává plnou identitu způsobu postřelení polských zajatců se způsobem střelení pokojných sovětských obyvatel a sovětských zajatců, způsobem široce praktikovaným německými fašistickými orgány na dočasně okupovaném území SSSR, mezi jiným ve městech Smolensku, Orlu, Charkově, Krasnodaru a Voroněži.

Hlavní soudní lékařský znalec lidového komisariátu zdravotnictví SSSR, ředitel soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR

V. I. PROZOROVSKÝ.

Profesor soudního lékařství na II. moskevském Státním lékařském ústavu, doktor lékařských věd

V. M. SMOLJANINOV

Profesor patologické anatomie, doktor lékařských věd

D. N. VYROPAJEV.

Vedoucí vědecký pracovník tanalogického oddělení Státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR doktor

P. S. SEMENOVSKÝ.

Vedoucí vědecký pracovník soudního chemického oddělení Státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictví SSSR
M. D. ŠVAJKOVÁ. Smolensk, 24. ledna 1944

DOKUMENTY, NALEZENÉ PŘI MRTVOLÁCH

Kromě údajů, uvedených v protokolu komise soudních lékařských znalců, je doba, kdy Němci zastřelili zajaté polské důstojníky (podzim 1941 a nikoliv jaro 1940, jak tvrdí Němci), zjištěno také dokumenty, nalezenými při vykopání hrobů. Tyto písemné doklady jsou označeny

daty nejen z druhé poloviny roku 1940, nýbrž i z jara a léta (březen červen) roku 1941.

Z písemných dokladů, nalezených soudními lékařskými znalci, zasluhují zvláštní pozornosti tyto:

1. U mrtvoly č. 92:

Dopis z Varšavy, adresovaný Červenému kříži do ústřední kanceláře zajatců — Moskva, Kujbyševova ul. č. 12. Dopis je psán v ruské řeči. V tomto dopise žádá Zofja Zigoňova — aby jí bylo sděleno místo pobytu jejího muže Tomáše Zigoně. Dopis je datován 12. IX. 1940. Na obálce je německé poštovní razítko: „Warszawa — IX. - 40" a razítko „Moskva, poštovní úřad 9, expediční oddělení, 28. dX. - 40", a toto rozhodnutí, napsané červeným inkoustem, v ruské řeči: „Úřad nechť zjistí tábor a odešle k doručení. 15. XI-40" (podpis nečitelný).

2. U mrtvoly č. 4:

Poštovní lístek, doporučený, č. 0112 z Tarnopole, s poštovním razítkem „Tarnopol 12. XI. - 40".

Rukopisný text a adresa bezbarvé.

3. U mrtvoly č. 101:

Stvrzenka č. 10293 z 19. XII. -1939, vydaná Kozelským táborem na přijetí zlatých hodinek od Lewandowskiego Eduarda Adamwicze. Na druhé straně kvitance je zápis, ze 14. března 1941 o prodání těchto hodinek filiálce klenotnického trustu.

4. U mrtvoly č. 46: Stvrzenka (č. nečitelné), vydaná 16. XII. 1939 Starobělským táborem na přijetí zlatých hodinek od Araszkiewiczze Włodzimierza Rudolfowicze. Na druhé straně stvrzenky je zápis z 25. března 1941 o tom, že hodinky byly prodány filiálce klenotnického trustu.

5. U mrtvoly č. 71:

Papírová ikona s obrazem Krista, která byla vložena mezi str. 144 a 145 katolické modlitební knížky. Na druhé straně ikony je text, ze kterého je čitelný podpis „Jadwinia" a datum „4. dubna 1941".

6. U mrtvoly č. 46:

Stvrzenka ze 6. dubna 1941, vydaná táborem č. 1-ON na příjem peněz v obnosu 225 rublů od Araszkiewiczze.

7. U téže mrtvoly č. 46:

Stvrzenka z 5. května 1941, vydaná táborem č. 1-ON na příjem peněz v obnosu 102 ruble od Araszkiewiczze.

8. U mrtvoly č. 101:

Stvrzenka z 18. května 1941, vydaná táborem č. 1-ON na příjem peněz v obnosu 175 rublů od Lewandowskiego E.

9. U mrtvoly č. 53:

Neodeslaný poštovní lístek, v polské řeči, s adresou: Warsava, Bagatela 15, byt 47, Ireně Kucziňske. Datováno 20. června 1941. Odesílatel: Stanislav Kucziňski.

VŠEOBECNÉ ZÁVĚRY

Ze všeho materiálu, jímž zvláštní komise disponuje, především z výpovědí více než 100 vyslechnutých svědků, z nálezů soudní lékařské komise, dokumentů a věcných dokladů, nalezených v hrobech v Katyňském lese, vyplývají s nezvratnou jistotou tyto závěry:

1. Polští váleční zajatci, kteří byli rozmístěni v obvodu na západ od Smolenska a pracovali před válkou na úpravě silnic, zůstali tam i po pádu německých okupantů do Smolenska, až do září 1941;

2. Na podzim r. 1941 prováděly německé okupační orgány v Katyňském lese hromadné popravy polských válečných zajatců z uvedených táborů;

3. Hromadné popravy polských válečných zajatců v Katyňském lese prováděl německý vojenský orgán, kryjící se pod názvem „štáb 537, stavebního praporu", v jehož čele byl oberstlajtnant Arnes a jeho spolupracovníci — oberlajtnant Rext a lajtnant Hott;

4. V souvislosti se zhoršením všeobecné válečné a politické situace pro Německo podnikly německé okupační úřady na počátku roku 1943 za provokačním účelem celou řadu opatření, aby nařkly ze svých vlastních zločinů orgány sovětské moci, ve snaze znesvářit Rusy a Poláky.

5. Za tím účelem:

a) němečtí fašističtí uchvatitelé se snažili přemlouváním, podplácením, hrozbami a barbarským mučením najít „svědky" z řad sovětských občanů, od nichž se domáhali lživých výpovědí, že válečné zajatce prý postřílely sovětské orgány na jaře 1940;

b) na jaře r. 1943 německé okupační orgány svážely z jiných míst mrtvoly jimi zastřelených polských válečných zajatců a vkládaly je do rozkopaných hrobů v Katyňském lese, ve snaze zahladit tak stopy svých vlastních zločinů a zvýšit počet „obětí bolševických zvěrstev“ v Katyňském lese;

c) německé okupační orgány, připravující tuto provokaci, použili k pracím při rozkopání hrobů v Katyňském lese, a k odstranění z nich usvědčujících je písemných důkazů a věcí, na 500 ruských válečných zajatců, které Němci po vykonání této práce postříleli.

6. Na základě nálezů soudní lékařské komise se s naprostou jistotou zjišťuje:

a) doba poprav — podzim roku 1941;

b) němečtí katané postříleli polské válečné zajatce tímž způsobem, jakého používali Němci při hromadných popravách sovětských občanů v jiných městech, zejména v Orlu, Voroněži, Krasnodaru a ve Smolensku. — totiž ranou z pistole do temene.

7. Správnost vývodů ze svědeckých výpovědí a z nálezů soudní lékařské komise, že polští váleční zajatci Němci byli popraveni na podzim r. 1941, je plně potvrzena věcnými důkazy a písemnými doklady, nalezenými v katyňských hrobech.

8. Popravení polských válečných zajatců v Katyňském lese je aktem důsledného provádění politiky německých fašistických uchvatitelů — politiky fyzického vyhlazení slovanských národů.

Přednosta zvláštní komise: člen mimořádné zvláštní komise — člen akademie věd N. N. BURDĚŇKO,

ČLENOVÉ: člen mimořádné státní komise — člen akademie věd Alexej TOLSTOJ,

člen Mimořádné státní komise — metropolita NIKOLAJ,

předseda Vseslovanského výboru — generál-poručík A. S. GUNDOROV,

předseda výkonného výboru Spolku odboček „Červeného kříže“ a „Červeného půlměsíce“ S. A. KOLESNIKOV,

lidový komisař osvěty RSFSR — člen akademie věd V. P. POTĚMKIN,

šéf hlavní vojenské zdravotní správy Rudé armády generál-poručík J. I. SMIRNOV,

předseda smolenského oblastního výkonného výboru sovětů R. J. MĚLNÍKOV.

Smolensk, 24. ledna 1944.

